

כניסת שבת: 17:05

יציאת השבת: 18:06

לדעת ר"ת: 18:42

אורי וישעי

לרפואת הגאון רבי יעקב חי בן מרגלית בתוך שאר חולי עמך בית ישראל

בית מדרש רב פעלים ע"ש מרן הרב יוסף חיים זי"ע בראשות כב' מו"ר הרב אורי סבן שליט"א
עורך: אלון ארביב ס"ט הערות ניתן לשגר לת"ד 613 נתניה-050-4136465 או בדוא"ל: alon@shtaygen.co.il

עמרת פז

נאמר בתחילת פרשתנו, "ויקחו לי תרומה מאת כל איש", מלשון הכתוב משמע שהתרומה צריכה להינתן דוקא מהאיש ולא מהאשה.

הגאון בעל משך חכמה פרש ע"פ מה ששנינו במסכת בבא קמא (ק"ט). שגבאי צדקה מקבלין מן הנשים (שרשות בעליהן עליהן) דבר מועט, אבל לא דבר מרובה, ולזה אמר מאת כל איש, ולא מאת כל אשה, כיון דרשות בעלה עליה, אין מקבלין ממנה.

אמנם כאן צריכים לברר אנו שהרי בפרשת ויקהל (שמות לה, כב) כתיב "ויבואו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו חם ונזם וטבעת וגו'", הרי שלא נמנעו מלקחת תרומת ה' גם מן הנשים כמו מן האנשים, והרי כאן מבואר שלא נטלו מן הנשים כיון דברשות בעליהן הן.

ובעיקר דברי המשך חכמה שאין מקבלין מן הנשים דבר מתנה, טעם הדבר הוא שמא תקח מבעלה שלא מדעתה, דאחר שתיקנו חכמים מזונות תחת מעשי ידיה, אף מעשי ידיה אינן שלה אלא של בעלה. ומעתה יש לומר שכאן היה קודם תקנת חכמים, דמעשי ידיה של האשה לבעלה, מקבלין מן הנשים גם דבר מרובה, דאין לנו לחוש שתקח משל בעלה, אחר שיש לתלות דנתנה משל עצמה דמעשה ידיה שלה הן. ומעתה נמצא דבהיות ישראל במדבר, כשעדיין לא נתקן שמעשי ידיה לבעלה, היו מקבלין מן הנשים גם דבר מרובה.

וזהו שדקדק הכתוב ואמר "מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי", דאע"ג שמקבלין נדבות מן הנשים כמו מן האנשים, מ"מ חילוק יש ביניהם, דאיש מיד שנדר להביא תרומה לה', הרי הוא חייב לקיים את נדרו, והגבאין לוקחין ממנו בעל כרחו, אבל אשה שנדרה להביא תרומה לה' כגון חם ונזם וטבעת, שהן תכשיטיה, עדיין תלוי נדרה ועומד בקיומו של הבעל, דהא יכול להפר בדברים שבינו לבינה. ולפי"ז י"ל דהכתוב שנאמר בו ויבואו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביא חם ונזם וכו', כוונתו שבאו הנשים להביא את אשר נדבה ליבן בהסכמת בעליהן, וכיון שכן הרי לא הפירו להן בעליהן ולפיכך קבלו אף מן הנשים כל תרומתם.

ובזה יש לבאר מה ששנינו במסכת שבועות (כו:): בדין מי שגמר בלבו אך לא הוציא בשפתיו, דרשו זאת על הפסוק: "ידבנו לבו", ואם כך מתפרש הפסוק אשר ידבנו לבו, שאם גמר בלבו להביא למלאכת המשכן "תקחו את תרומתי" אפילו בעל כרחו, לפי שחייב לקיים נדרו, ודין זה אינו נוהג אלא באיש שידבנו לבו, אבל באשה שעומדת ברשות בעלה להפרת נדרה לא ניתן לקחת בע"כ, ולכך למדו זאת מהמקרא הנאמר לגבי האנשים

שבת שלום!

"ויקחו לי תרומה מאת כל איש" (כה, ב)

פרש מרן חיד"א ז"ע: הי"ת אמר יקחו נא תרומה גם ממני. חוץ מזה שיקחו "מאת כל איש", אתן גם אני את תרומתי. שכן אמרו חכמינו, כי העננים הביאו את אבני השהם ואבני המלואים ("והנשיאים הביאו - אין נשיאים אלא עננים, שנאמר ורוח"), וזו היתה תרומתו של הקב"ה.

"ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי" (כה, ב).

פרש מרן רבנו יוסף חיים ז"ע בספרו אדרת אליהו שרבים ממפרשי התורה עסקו בכפל הלשון שבפסוק - "ויקחו לי תרומה" ו-"תקחו את תרומתי". לכאורה אותו עניין נשנה פעמיים. על בסיס דברי "המגיד מדובנא" מבאר רבנו כי היה הבדל בין בני ישראל בתרומתם למשכן.

היו שתרמו מכל לָבָם לשם שמים, לפאר ולרומם בית השם והיו שתרמו אך לָבָם בל עימם. זו שנתרמה לשם שמים נחשבה נדבה מעולה ושימשה לבניית "קודש הקודשים" והאחרת הופרשה לבניית "הקודש". זו גם הסיבה להפרדה שנעשתה בין הקודש לקודש קודשים באמצעות הפרוכת. ובוחן הלבבות ידע לעשות ההבחנה בין הנדבות וכל נדבה הגיעה ליעדה ע"פ כוונת הלב של כל תורם.

כך יוצא ע"פ רבנו ז"ע "ויקחו לי תרומה" - הכוונה לתרומה הנועדה סתם לצורך המשכן וכליו. "תקחו את תרומתי" - זו המיועדת לבניית קודש הקודשים."

"מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי" (כה, ב)

באמת הרי הכסף והזהב של השם יתברך הם - "לי הכסף ולי הזהב נאם ד'" - ואין אדם נותן כלל משלון. מה שבאמת הוא נותן, הרי זה רצונו הטוב ונדיבות לבו בשעת נתינת הממון, שהם של עצמו. ואילו זה שנותן לא בלב שלם ובלא נדיבות, איננו נותן כמילא מאומה, לפי שהממון אינו שלו ורצון גם כן אין לו. הוא אשר אמר הפסוק: "מאת כל איש אשר ידבנו לבו" - רק מזה שנותן מתוך רצון טוב ונדיבות הלב - "תקחו את תרומתי" - ממנו אתם לוקחים משהו, ואילו מאלה שאין לבם נודבם אינכם לוקחים מאומה... (תורת משה).

"זהב וכסף ונחשת" (כה, ג)

מרן בעל החתם סופר ז"ע מוצא כאן רמז מפליא, שאותיותיהן של שלוש מילים אלה מרמזות על כל ימות השנה שישנה בהם קריאת התורה:

ז' - היום השביעי, שבת; ה' - היום החמישי בשבוע; ב' - יום שני בשבוע; כ' - כפורים; ס' - סוכות; פ' - פסח, פורים; נ' - נרות (חנוכה) ו' ח' - חודש (ובכלל זה גם ראש השנה, שגם הוא ראש חודש); ש' - שבועות, שמיני עצרת, שמחת תורה; ת' - תענית.

ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא...

ד"ת למנוחת הסבתות היקרות והנעלות

מרת פורטונה ארביב בת רחל ז"ל,

מרת רוזה הלוי בת שמחה (מחזו) ז"ל

תנצב"ה

הליכות מלכי

אופנים בשבת

בענין הנהיגה באופניים בשבת, האם יש לאסור נסיעה זו בשבת.

בדין זה דנו כמה מגדולי רבותינו האחרונים. והגאון רבי יוסף משאש זצ"ל (רב העיר חיפה), כתב שיש לאסור נסיעה באופניים בשבת, משום שיש חשש גדול שמא יתקלקלו האופניים תוך כדי נסיעה, והנוסע יבא לתקנם בשבת. ולכן יש לגזור עליהם איסור, כמו שאסרו רבותינו לנגן בכלי שיר בשבת, מחשש שמא יבא לתקנם בשבת.

והנה נכון הדבר, שרבותינו גזרו שלא לנגן בשבת בכלי שיר, מחמת חשש שמא יבא לתקנם בשבת, וכפי שענינו הרואות, שהמנגנים בכלי שיר עד היום הזה, רגילים לכונן מחדש את מיתרי כלי הנגינה וכיוצא בזה, שיש בדבר איסור מן התורה בשבת. ולכן גזרו רבותינו איסור על נגינה בכלי שיר בשבת

והוא הדין לגבי אופניים, שאילו היו רבותינו גוזרים איסור על נסיעה בשבת, מחשש שמא יתקלקלו, היינו מבינים את טעם הגזירה, והיינו אוסרים בהחלט נסיעה באופניים בשבת מטעם זה. אולם מאחר והאופניים לא היו בנמצא כלל בזמן חכמי התלמוד, וכיום אין בסמכות חכמי ישראל לגזור גזירות חדשות על ישראל, אם כן לא נוכל אנו לבא מטעם זה ולאסור נסיעה באופניים בשבת

וכן כתב מרן רבנו יוסף חיים זצ"ל, שמכיון שאין בסמכותנו לגזור גזירות, כפי שהיתה סמכות זו נתונה בידם של חכמי התלמוד, לכן אין לדמות את גזירת חז"ל בענין כלי שיר, לנידון השימוש באופניים בשבת. ולפיכך כתב שמעיקר הדין יש להקל להשתמש בשבת באופניים.

והגאון רבי עזריאל הלדיסהיימר, כתב לאסור את הרכיבה באופניים בשבת, משום שגלגלי האופניים עושים "חריון" בקרקע, ויש בדבר איסור בשבת, משום מלאכת "חורש". ומרן הרב עובדיה יוסף שליט"א כתב לדחות את דבריו, שמאחר ועשיית החריון אינה נעשית על ידי מחרישה, אלא בדרך אגב, על ידי נסיעה באופניים, באופן שגם לא איכפת לנוסע אם נעשה החריון, אם כן אין להחמיר בדבר מטעם זה.

אולם למעשה, הסכים מרן רבנו עובדיה יוסף שליט"א, בספרו חזון עובדיה (שבת ח"ד עמוד מג, ובשו"ת יביע אומר ח"י, בהערות על הספר "רב פעלים"), שיש לאסור את הנסיעה באופניים בשבת, על פי מה שאמרו במסכת שבת (ק"ג). "אם תשיב משבת רגליך - מעשות דרכך", שלא יהיה הילוכך של שבת כהילוכך של חול. שמכאן למדו הפוסקים שאסור לרוץ בשבת.

(באדיבות ההלכה היומית)

מקשה מרן רבנו יוסף חיים זי"ע על הפסוק מדוע עשתה התורה שימוש במילה "תרומה" כאשר הציווי לא חייב (יתרום מי שרוצה וכמה שרוצה) והרי מילה זו במקומות אחרים משמשת לתיאור שיעור מדוד כמו שיעור הדגן שהובא למשכן. נראה כי השימוש במילה "נדבה", אשר נאמרת על דבר שאינו קצוב להפרישו, מתאימה יותר לפסוק. פירש רבנו זצ"ל כי התורה השתמשה דווקא במילה "תרומה" כדי לרמז על כוחה של הצדקה שמהפכת הרע לטוב (הרע יישאר כמות שהוא רע אך יצמח ממנו רק טוב).

על כך מביא רבנו מעשה:

מעשה ביהודי בשם ראובן אשר עסק בעירו כסוחר יין- הייתה לו חנות בלעדית למוכר יין ובה מאה חביות. כל אנשי העיר היו רוכשים ממנו יין כך שתצרוכת היין בשנה הייתה פחות ממאה חביות. יום אחד הגיע אל העיר אדם אחד והביא עימו מאה חביות יין למוכרם. החליט האיש להשתלט על שוק היינות בעיר ולדחוק את סוחר היינות הקיים. מה עשה? שכר שני אנשים מאנשי העיר ואלו החלו להסתובב במקומות ציבוריים או כאלו בהם מתאסף קהל אנשים, כמו בית הקפה בעיר.

בעודם שוהים במקום החלו לשוחח ביניהם בקול רם על ראובן וסיפרו כי מסכן האיש, שלושים מחביות היין שלו החמיצו. הדברים שאמרו השניים החלו להתפשט בכל רחבי העיר "כאש בשדה קוצים". אחרי יומיים שבו שני הלצים לאותו מקום, סיפרו כי נודע להם שכל חביותיו של ראובן החמיצו ועשו עצמם כמצטערים צער רב על הדבר. השמועה "עשתה לה כנפיים" ברחבי העיר ואנשים פסקו מלהגיע לחנותו של ראובן. מצער יותר מכך היה, שבכוח הלשון הרעה שעשו בה השניים שימוש אכן החמיצו בפועל כל חביותיו של ראובן.

נותר האחרון ללא יין וללא פרנסה. אך השם יתברך רחום וחנון המציא לאיש ישועה והביא על אנשי העיר מחלת עור קשה. רצו התושבים בהמוניהם אל הרופאים, כאשר פצעים מגרדים ומדממים מעטרים את גופם. כל הרופאים קבעו פה אחד כי התרופה למחלת העור שפרצה בעיר היא חומץ בן יין. ובעיר לא נמצא אף לא בקבוק אחד של חומץ אלא רק אצל... אכן, אצל ראובן. ובאו כל האנשים אצל ראובן לרכוש חומץ ומכרו במחיר כפול מן המחיר שבו מכר את היין. וחמיצות היין לא הסתלקה מחביותיו של ראובן - הקב"ה לא סילק את הרעה, לא סילק את החומץ מן היין אלא רק היפך את הרעה וממנה צמחה טובה, "החומץ" של ראובן הפך בן לילה למצרך מבוקש מצד תושבי העיר.

מתוך סיפור זה מגיע רבנו לעניין הצדקה שמעלתה רבה להפך את הרעה- הרעה לא מתבטלת אך ממש ממנה צומחת טובה.

רבנו מביא את מקרה אחרון כדוגמה. זהו מלך פרס שחתם על פתשגן לאבד היהודים. בעת גאולת ישראל לא מת האיש כמו שארע להמן הרשע, אלא נשאר חי ויצא ממנו טובה לישראל.

ד"ת לעילוי נשמת רבנו הגדול, הגה"צ רבי שמועון גבאי בן רחל זצ"ל
ראש מוסדות תפארת למשה, ראש ישיבת נחלת שמואל תכב"ץ
לע"נ ר' מרדכי ניזרי בן סוליקה ז"ל
נתרם על ידי המשפחה

עלון זה יוצא בתרומת הגבירים היקרים החפצים בעילום שם, וברכת שגורה להם, שה' ישלם פועלם, ותהי משכורתם שלמה מאת הבורא יתברך, העורך

